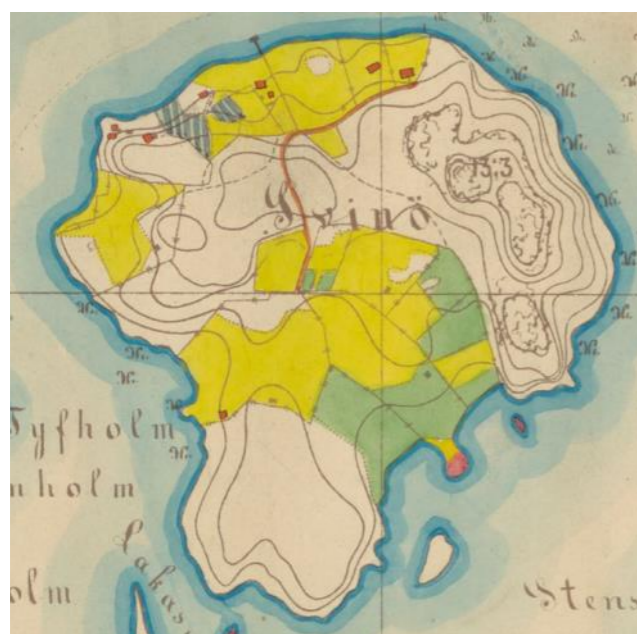
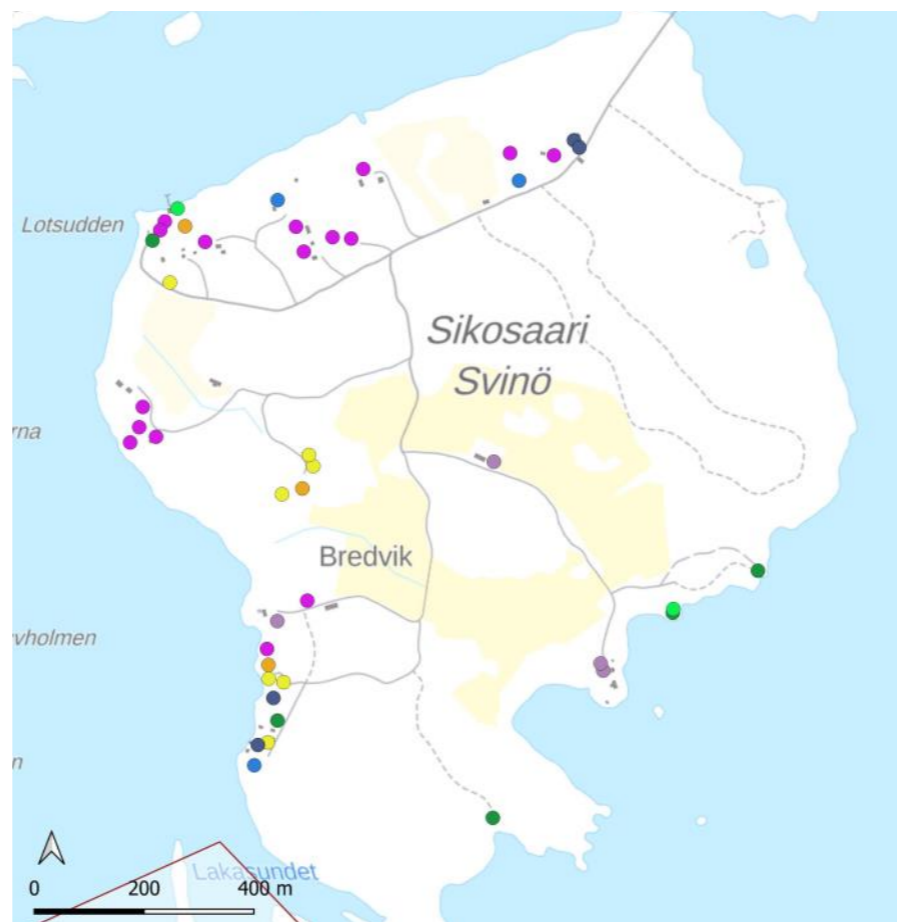
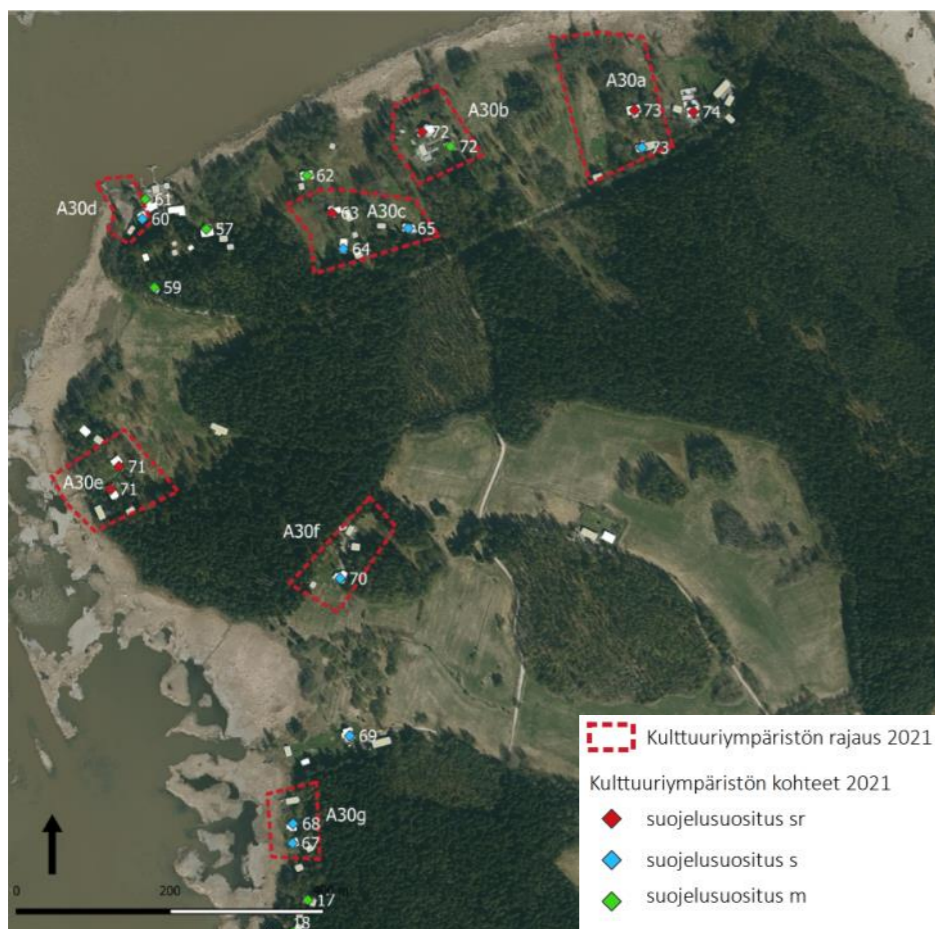

A30. SIKOSAAREN LUOTSI- JA HUVILA-ASUTUS

Sikosaaren pohjoisrannalle 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa muodostunut huvila- ja rannikkoasutus sekä luotsiaseman rakennusryhmä.

Karttaotteessa 1870-luvulta näkyvät saaren varhaisimmat huvilat, pohjoisrannan laituri sekä luoteisniemessä sijaitsevat luotsirakennukset. Pohjoisrannalla ja saaren keskiosassa oli peltoja (keltainen) ja niittyalueita (vihreä). Kuva Senaatin kartta 1873/KA.

KUVAUS

Historia

Porvoon kaupunki pyrki aktiivisesti hankkimaan lisää maata pitäjän puolelta kaupunkilaisten käyttöön. Kaarle-herttua lahjoitti Sikosaaren kaupungille 1602, mutta vesialueet kuuluivat Peippolan kartanolle. Kaupunki pakkolunasti 1900 Sikosaaren rantavyöhykkeen vesijättömaat ja vesialueet. Sikosaaren maisema oli hyvin aukea vielä 1600-luvun lopulla, sillä siellä harrastettiin kaskiviljelyä. Kaupunkilaisten viljelykset vakiintuivat pieniksi pelloiksi 1700-luvulla. Savipohjaiset maat pidettiin laidunniittyinä. Kaupunkilaisten karja laidunsi myös metsissä, joista haettiin rakennuspuita.

Sikosaaressa oli Ruotsinvallan aikana kaupungin ylläpitämä Sikosaaren luotsi, jolla oli asuntonaan torppa ja tynnyrinala maata. Luotsilaitos organisoitiin uudelleen 1812 ja Porvoo tuli Loviisan luotsipiirin alaiseksi, sai luotsivanhemman, kaksi vakinaista luotsia, kaksi varamiestä ja kolme oppipoikaa. Luotsivanhin säilytti Sikosaaren kaupungin myöntämän asuntonsa. Saarella oli 1700-luvussa kolme tiilenpolttouunia, sillä saarella oli runsaasti sekä savea että polttopuuta. Kun kaupunki 1830 oli menettänyt vuokraamansa Hamarin satama- ja lastauspaikan, perustettiin Sikosaareen 1849 laivaveistämö, joka toimi muutamia vuosikymmeniä.

1850-luvulla kesäasuntojen kysyntä alkoi kasvaa ja höyrylaivayhteyksien myötä asutus levisi saaristoon. Porvoon kaupunki alkoi 1870 vuokrata huvilatontteja Sikosaaresta, jonka koskemattomaan luontoon haviteltiin "uuden Ruissalon" muodostamista. Aluksi huutokaupattiin 8 huvilapaikkaa vuokralle 50 vuodeksi. Sikosaaren pohjois- ja länsiosaan rakentui 1870-luvulta lähtien huvilayhdyskunta, jonka asukkaina olivat mm. tehtailija Meijer, apteekkari Ahnger, liikemies Gustaf Leopold Söderström ja kustantaja Werner Söderström. Omistajat antoivat myös huviloitaan vuokralle. Saareen oli 1800-luvun lopulla kesäisin säännöllinen vesiliikenne, joten siitä tuli suosittu virkistysalue. Yhteinen laituri oli pohjoisrannalla.

1900-luvun alussa saaressa oli kivilouhos, josta louhittiin rapakiveä kadunrakennusta varten. Sotien jälkeen saarelle muodostettiin kymmenkunta yksityistä asuintonttia sekä kaksi maatilaa. Pengersilta kaupungista rakennettiin 1953.

Nykytila

Saaren pohjois- ja länsirannalla on säilynyt edustava ryhmä 1800-luvun huviloita, kalastajatalia sekä luotsitoimintaan liittyneitä rakennuksia. Saaren etelä- ja itäosan metsät on rauhoitettu luonnonsuojelualueiksi. Vanhimmat ja ominaispiirteensä parhaiten säilyneet huvilat ovat arvokkaita, varhaisen huvila-arkkitehtuurin edustavia esimerkkejä. Rannan luonnetta on muuttanut runsas ruovikkokasvillisuus.

VAALITTAVAT OMINAISPIIRTEET

- Vanhat huvilat sekä luotsitoimintaan ja maatalouteen liittyviä rakennuksia pihapiireineen ja vanhoine piharakennuksineen
- Huvilaympäristöjen vanha, arvokas puusto ja puutarhakulttuuriin liittyvät piirteet
- Rantamaiseman luonne, näkymät mereltä huviloiden suuntaan
- Olemassa oleva polkuverkosto, joka perustuu pääosiltaan vanhoihin tilusteihin ja kärryolkuihin.

AIEMMIN TUNNISTETUT ARVOT JA SUOJELUPÄÄTÖKSET

- Alue on osa Porvoon kansallista kaupunkipuistoa 2010
- Huviloiden ja muiden vanhempien asuinrakennusten pihapiirit on osayleiskaavassa 2004 suojeltu aluemerkinällä AO-2/s

LÄHTEITÄ JA AIEMPIA INVENTOINTEJA

- Selén 1996, 189 – 190; Selén I 1996, 320-326; Borgåbladet 1870 - 1930
- Porvoon kaupunkisuunnitteluosasto, Vara Laura, Virkki Samu. Sikosaari 1999.

A30. SIKOSAAREN LUOTSI- JA HUVILA-ASUTUS

Staffansbergin 1860-luvulla rakennettu huvila

Lotsuddenin rakennuksia ja rannan laiturirakenteita Uddaksen rannalta nähtynä.

Sikosaaren vanhoja huviloita

Sikosaaren luotsi- ja kalastaja-asutusta

A30. SIKOSAAREN LUOTSI- JA HUVILA-ASUTUS

Saaren länsirannalla säilyneiden vanhojen saaristolaitilojen rakennuksista useat on myöhemmin laajennettu

Oikealla näkymä saaren keskellä säilyneen vanhan peltoalueen reunalta

Saaren länsirannalla säilyneiden vanhojen saaristolaitilojen rakennuksia

